

10. Paryhyn B. D. Основы sotsyalno-psykhologicheskoi teoryy / Paryhyn B. D. – M. : Mysl, 1971. – 348 s.

11. Boiatsys R. Rezonansnoe lyderstvo: Samrsrvershenstvovane y postroyeniye plodotvornyykh vzaymoosobnykh s liudmy na osnove aktyvnoho soznaniya, optymizmay empatyy / Rychard Boiatsys, Энны Makky; Per. s anhl. – M.: Alpyna Byznes Buks, 2007. – 300 s.

12. Maksvel Dzh. 21 obiazatelnoe kachestvo lydera. Kak stat chelovekom za kotorym posleduiut druhye. – Mynsk: Popurry, 2004. – 91 s.

13. Manehetty Antonyo. Psykhologiya lydera / Per. s ytalianskoho Slavianskoi assotsyatsyy Ontopsykhologyy. Yzd. 4-e. – M.: NNBF «Ontopsykhologiya», 2002 h., 208 s.

КОНСТРУИРОВАНИЕ КЛАСТЕРА ЛИЧНОСТНЫХ КАЧЕСТВ БИЗНЕС ЛИДЕРА: ЗАРУБЕЖНЫЙ И НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ

Л. В. Шынкарук

Аннотация. В статье проведен анализ работ отечественных и зарубежных ученых по отбору личностных качеств, формируя которые можно обеспечить выпускникам высших учебных заведений доминирование в интерперсональных отношениях на основе успешного осуществления групповой задачи в сфере бизнеса. Акцентируется, что качество – это способность субъекта вести себя подобным образом в широком диапазоне ситуаций (Р. Кеттел). Сделан упор на разграничении сугубо менеджерских и собственно лидерских качеств. Также показана специфика лидерства в экономической и бизнес-деятельности и агропродовольственной сфере.

Ключевые слова: лидер, бизнес лидерство, личностные качества, лидерские качества, доминирование, последователи, формирование лидерских качеств.

CONSTRUCTION CLUSTER PERSONAL QUALITIES OF LEADERS OF BUSINESS: INTERNATIONAL AND NATIONAL EXPERIENCE

L. V. Shynkaruk

Abstract. The article analyzes the work of domestic and foreign scholars on the selection of personality traits to form which can provide university graduates dominance in interpersonal relations on the basis of the successful implementation of the task group in the field of business. The attention that the quality - the ability of a subject to behave in this way in a wide range of situations (R. Cattell). To focus on the distinction between a purely managerial and leadership qualities in fact. Leadership is also shown specificity in economic and business activities and agri-food sector.

Keywords: leader, business leadership, personal qualities, leadership, dominance, the followers, the formation of leadership qualities.

УДК 340.12:32(092)Франко

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА В ТЕОРЕТИКО-ПОЛІТИЧНІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ФРАНКА

О. В. ШИНКАРУК, кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: lidia_shyn@ukr.net

© О. В. Шинкарук, 2016

Та що ж то – право? Право – се лиш сила,
А сила – право, се закон природи.
В житті лиш сила ломить перешкоди,
До лету вгору розпускає крила.
Іван Франко

Анотація. У статті проаналізовано погляди Івана Франка щодо української державності та висвітлено його державотворчі ідеї в другій половині XIX – на початку XX століття стосовно конституції та законодавства Австро-Угорської імперії, щодо закономірностей історичного розвитку права і держави, співвідношення права, політики та державної ідеології, можливі напрями впливу права на суспільний розвиток, співвідношення права і закону.

Ключові слова: *Іван Франко, правові погляди Великого Каменяра, держава, право, українська державність, політика, державна ідеологія.*

Актуальність (Introduction). Правові погляди Івана Яковича Франка набагато випереджали свій час, а думки висвітлені ним в другій половині XIX – на початку XX століття є актуальними для сучасного українського державотворення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Дослідження проблем держави і права мають кількасотлітню традицію, оскільки їх перші наукові доробки засвідчені в "Слові про закон і благодать" Іларіона та "Повісті врем'яних літ". Початок систематичному дослідженню ідеї української державності покладено у творах українських гуманістів і полемістів, козацьких літописців, працях М. Костомарова, В. Антоновича, М. Грушевського, В. Липинського, С. Томашівського, Д. Дорошенка, М. Міхновського, Д. Донцова, Ю. Липи та ін.

Окремі аспекти української державності досліджувались представниками української еміграції: І. Борщак, Л. Винар, Г. Грабович, Б. Кравців, Є. Маланюк, П. Мірчук, В. Міяковський, І. Нагаєвський, О. Оглоблин, та ін., а наукові праці І. Лисяка-Рудницького, що склали два томи "Історичних есе", мають фундаментальне значення для розвитку наукових досліджень концепцій української державності, оскільки презентують політичні погляди українських діячів з точки зору їх відповідності державницькій ідеї.

Проблемі української державності присвячені праці В. Гончаренка, С. Грабовського, Я. Грицака, А. Коцура, О. Мироненка, О. Онуфрієнка, Ю. Павленка, В. Шевчука, В. Смоля, В. Степанкова, Л. Тараненка, П. Толочко, М. Томенка, ін.

Дослідження розвитку ідеї державності в українській політичній думці проводиться такими вітчизняними дослідниками як М. Кармазіна, О. Потульніцький, Ю. Левенець, О. Скаун.

Ідеї Івана Франка щодо проблем держави і державно-політичної самостійності української нації досліджував О. Салтовський, а правові погляди Івана Франка аналізувала Н. Майданевич [1, с.246-247]. Однак, наукових праць щодо державотворчих ідей Івана Франка в Україні є недостатньою, тому є потреба детального аналізу теоретико-політичної спадщини Великого Каменяра.

Метою (Purpose) статі є правовий аналіз теоретико-політичної спадщини Івана Франка щодо проблем держави і права та висвітлення його державотворчих ідей.

Методи (Methods). У процесі науково-дослідної роботи застосовано такі методи науково-педагогічного дослідження як аналіз, синтез, узагальнення.

Результати (Results). Іван Франко був не тільки поетом, літературознавцем, фольклористом, філософом, а й людиною, яка зробила вагомий внесок в розвиток таких наук, як юриспруденція, політологія і державне будівництво.

Науковці відзначають, що Іван Франко увійшов в історію світової культури не тільки як видатний письменник, поет, прозаїк і драматург, а й як учений, літературний критик, перекладач, як громадський і політичний діяч [2, с.8].

У сфері юриспруденції І. Франко не був фахівцем, але інтерес до вивчення права він виявляв ще у студентські роки, навчаючись на філософському факультеті Львівського університету, а також будучи активним у студентській суспільно-політичній діяльності, яка привела письменника до проблем вирішення різного роду правових питань. За підтримки М. Драгоманова Великий Каменяр став одним з організаторів радикальної партії з демократичною програмою.

І. Франко був великим українцем, і достоєним європейцем, якого визнав сам Відень, канонізувавши у 1893 році після захисту докторської дисертації на доктора філософії.

Питання права, держави та особи знайшли відображення в його творах "Формальний і реальний націоналізм", "Що таке прогрес", "Про соціалізм", "Наука та її взаємини з працюючими класами" та ін.

І. Франко був категоричним противником необмеженої монархії і у своїх працях відзначав, що людина споконвіку прагне щастя, а щоб досягти цього, на його думку, треба змінити суспільний лад – монархію, де не тільки діла, а й прагнення кожної людини пригноблюються "машиною темного царства". Також він засуджував державу, де панувала експлуатація людини і вважав, що новий устрій суспільства можливий за допомогою народної революції, під якою він розумів низку таких культурних, наукових і політичних чинників, які змінюють усі основи й попередні поняття і скеровують розвиток народу в інший бік.

Великий Каменяр звернув увагу на закономірності історичного розвитку права і держави, співвідношення права й економіки, політики та державної ідеології, можливі напрями впливу права на суспільний розвиток, співвідношення права і закону, залежності прав і свобод особисті від реальних соціальних гарантій, які надаються державою [3].

Член-кореспондент НАН України Л.В. Шинкарук відзначає, що значне місце в науковій спадщині Івана Франка, видатного українського письменника, мислителя, історика, філософа, літературознавця, належить і економічним питанням. Економічна думка Західної України останньої третини ХІХ – першої третини ХХ ст. мала свої характерні особливості, оскільки Галичина знаходилась під подвійним національним гнітом – австрійським та польським [4, с.138].

Для Великого Каменяра саме ідея української державності була визначальною, оскільки включення українських земель до складу Польщі та Великого князівства Литовського супроводжувалось посиленням розколу в українському суспільстві.

Теоретичне вирішення питання про необхідність існування української держави, форми організації, шляхів та засобів її побудови корелювалось із позицією науковців, що формували відповідні концепції.

Правові погляди І. Франка були сформовані під впливом революційних

перетворень, які відбулися в Європі в ХІХ ст. Суспільний ідеал І. Франка найяскравіше відбиває глибину його світогляду, розуміння закономірностей історичного розвитку. Багато положень І. Франка про право і закон, кримінальну юстицію та законність склалися під впливом соціалістичних ідей або збіглися з ними.

Еволюцію поглядів І. Франка можна охарактеризувати від захоплення України соціалістичними ідеалами до усвідомлення загрози для майбутнього нації спроб відмовитись від власної державності на користь "всесвітніх ідеалів". Завдання створення незалежної української держави І. Франко відносив "за межу можливого" для своїх сучасників.

Творчість письменника-мислителя пронизана мрією про незалежну Україну. У багатьох наукових працях і художніх творах він викладає розуміння соціальної перспективи, малює світлі картини світлого майбутнього рідного народу і всього людства.

У праці "Поза межами можливого" І. Франко чітко сформулював ідеал національної самостійності України, рішуче відкинувши марксистський економічний матеріалізм і фаталізм, "виплоджений матеріалістичним світоглядом". "Ідеал національної самостійності в усякому погляді,— підкреслював І. Франко, – культурним і політичним, лежить для нас поки що, з нашої теперішньої перспективи, поза межами можливого"[3].

Іван Франко розглядав питання свідомості людини як данину природи, не враховуючи, що свідомість є продуктом суспільного розвитку людини, а науку вважав основною силою в розв'язанні класових протиріч суспільства. Ці погляди особливо виявились у молодого Франка, зокрема у його праці «Наука і її становище щодо працюючих класів». Розглядаючи питання пізнання дійсності людиною, І. Франко заперечував не тільки ідеалістичні погляди на це, а й вульгарно-матеріалістичне розуміння свідомості як фізіологічного руху матерії.

На думку І. Франка, з виникненням приватної власності виникає і держава з притаманними їй апаратами управління і примусу.

Українські землі перебували під владою Австро-Угорської імперії і Польщі, тому І. Франко добре знав законодавство цих держав і намагався вдосконалити право власності, врегулювати право селян на земельні наділи. Крім того, він добре орієнтувався в конституційному праві, вивчав кримінальне, цивільне і земельне законодавство Австро-Угорщини, цікавився питаннями міжнародного права, а передвибірні виступи І. Франка містять оцінки законодавчих актів уряду і актів правозастосування.

Конституцію Австрії 1867 року, а також чинне законодавство Австро-Угорської імперії Іван Франко вважав соціально спрямованим на захист інтересів приватних власників та описав у своїх працях, зокрема: у "Тюремних сонетах", у нарисах тюремного життя ("На дні", "До світла"), а також у сатиричних творах "Дві конституції", "Історія однієї конфіскації" та ін. Зокрема, щодо конституції І. Франко відзначав, що вона заперечувала гарантію будь-яких прав і свобод населення Галичини, а відсутність гарантій законних прав призводила до повного порушення конституційних прав простого народу [5]. Право, відзначав І. Франко, це тільки щит, яким прикривається безправ'я, оскільки в реальності немає прав і свободи, що проголошені законами. Великий Каменьяр правову систему Австрії розглядав як таку, що не відповідає принципам справедливості, бо в її практиці мали місце арешти, обшуки та інші дії слідства

без санкції прокурора, а також утримання під арештом без вироку суду або заочне засудження.

Для підвищення політико-правової свідомості людей І. Франко вважав за можливе використати чинне на той час право, що сприяло б розумінню необхідності демократичних змін у суспільстві і пропонував домагатися від законодавчих органів впровадження прямого й рівного виробничого права, що дало б змогу на першому етапі розширити коло виборців, а на другому — заволодіти політичною владою в країні.

Кожна нація має природне право на політичну самостійність, вважав Іван Франко, яка можлива також через утворення автономій країв і народностей. На його думку, у реформованому суспільстві держава змінить свою форму і на першому плані буде громадська думка, а інститути держави будуть наділені виконавчими функціями, що гарантуватиме особисті права і свободи громадян. Праці Івана Франка були покликані підняти людей на боротьбу проти Австро-Угорської імперії і створення української незалежної держави [6].

Іван Франко був прибічником ідеї про те, що політичні інститути, політика і право впливають з економічних відносин, які панують у суспільстві, і заважував, що цивільне право, а деякою мірою і кримінальне, базуються на існуючому соціальному устрої. Економічні погляди І.Франка набагато випереджали свій час. Ідеї, проголошені ним в другій половині XIX – на поч. XX століття, які не могли бути реалізовані сто років тому, є актуальними для сучасного українського державотворення. Економічні ідеї тогочасної доби, як і попередніх часів, він критично переосмислював і спрямовував на конкретику епохи, в яку жив і творив, виробляючи власні підходи до розуміння природи держави і влади [4, с. 138].

Право і закон І. Франко розглядав як генетичні й функціонально співвідносні інститути, але Великий Каменяр вважав, що вони не є ідентичними, тотожними між собою. У поняття закону письменник вкладав певний зміст, оскільки в Австро-Угорській імперії постанови уряду, нормативно-правові акти галицького сейму були прирівняні до законів, які видавав парламент. На відміну від австрійських учених, які розділяли закони конституційні, основні й династичні, І. Франко поділяв закони на загальнодержавні (для Австро-Угорщини) і місцеві (для Галичини) [7, с.201].

Іван Франко загальні закони поділяв на повсякденні й конституційні, а укази, які видавав Галицький сейм, письменник вважав повсякденними законами місцевого значення. Така класифікація законів, на нашу думку, була прогресивною. І. Франко дотримувався думки, що уряду потрібно заборонити видавати закони (ст. 14 конституції Австрії 1867 р.) і залишити це право за парламентом. «Основний закон, – казав І Франко на загальноміських зборах мешканців Львова, – обіцяє рівність усіх громадян перед законом. Але той же закон, перед яким вони повинні бути рівними, сам встановлює нерівність. Чинне цивільне і частково кримінальне право засновані на соціальному ладі, який особисте значення людини збільшує пропорційно капіталу, котрий вона має. Звідси, чим багатша людина, тим більше вона варта, а людина без капіталу є нуль» [8,с.76].

У монографії «Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки» О. Салтовський робить висновок, що «період між 1874 та 1882 роками є часом становлення І.Франка як політичного і соціального мислителя» [9,с.302], а в інших наукових доробках науковець досліджує проблеми державно-політичної самостійності української нації в політичній кон-

цепції І.Франка та відзначає прогресивність його поглядів[10, 11].

На думку письменника, відзначав І. Макаровський, право призвано регулювати відносини між людьми, користування і розподіл продуктів праці, охороняти свободу і недоторканість особистості, а не державу в особі бюрократичного апарату. І. Франко вимагав, щоб у праві були втілені ідеї гуманізму, справедливості, прав і свобод особи і суспільства [12], а також прагнув обґрунтувати свій ідеал суспільства не абстрактними поняттями добра і справедливості, а показував його як неминучий суспільний результат всієї історії і вважав первинною і основною ланкою в суспільстві громаду: «Нам здається, що тут треба почати раду і роботу – від громади. Наша приповідка каже: громада великий чоловік, і ми хвалимося тим, що наш народ уже здавен-давна зрозумів силу громади» [13, с. 165].

Свою багатогранну діяльність І. Франко здійснював у часи епохальних змін у сферах суспільних відносин – це перехід від феодалізму до капіталізму. “Та скрізь і завсігди, – писав Іван Франко, – у мене була одна провідна думка – служити інтересам мого рідного народу та загальнолюдським поступовим, гуманним ідеям. Тим двом провідним зорям я, здається, не спроневірився досі, ніколи не спроневірюся, доки мого життя» [14, с. 282].

Висновки і перспективи (Discussion). Проаналізувавши погляди Івана Франка щодо проблем держави і права, можна дійти висновку, що ідеалом для Франка була українська самостійна держава, а політико-правові його погляди є складовою його національно-демократичної ідеології. Творчість І. Франка містить державно-правові погляди і становить теорію української національної ідеї, висвітлює соціальні та економічні процеси, що мали місце на межі ХІХ—ХХ ст. у Галичині, яка зазнавала утисків з боку Австро-Угорської монархії, польських поміщиків і капіталістів.

Еволюція поглядів на державу, звернення до гуманістичної природи права є надзвичайно актуальними й сьогодні не втратили своєї вагомості і значущості.

Іван Франко все своє життя присвятив боротьбі за український народ, за його державність. В особі Великого Каменяра українська нація здобула генія, який є зразковим прикладом для українців, адже у часи сьогодення українські герої продовжують боротьбу за суверенітет та територіальну цілісність нашої держави, віддаючи свої життя за Україну.

“Іван Франко – це розум і серце нашого народу. Це боротьба, мука і передчуття щастя України. України і людськості... Франко живе в народній пам'яті як великий Каменяр” (М.Т. Рильський).

Список використаних джерел

1. Майданевич Н.В. Правові погляди Івана Франка / Н.В. Майданевич // Всеукраїнська науково-практична конференція „Комунікативний дискурс: наукова рецепція і стратегії дослідження”, присвячена 160-річчю від дня народження Івана Франка: зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., Київ, 08-09 квітня 2016 р. – К.: Міленіум, 2016. – С.246-247.

2. Шинкарук В.Д. Роль засобів вираження емоційно-оцінного значення у мовній тканині повісті І. Франка „Захар Беркут” / В.Д.Шинкарук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія “Філологічні науки”. – К.: Міленіум, 2016. – Вип. 245. – С. 8-15.

3. Франко І. Про працю : збір. творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 44, кн. 1. – С. 66-78.

4. Шинкарук Л.В. Погляди Івана Франка на розвиток української економіч-

ної думки західноукраїнських земель останньої третини ХІХ – першої третини ХХ ст. / Л.В. Шинкарук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія “Філологічні науки”. – К.: Міленіум, 2016. – Вип.245. – С.138-146.

5. Луців Л. Іван Франко – борець / Лука Луців. – Нью-Йорк – Джер Сіті, 1968. – 653 с.

6. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні: Франко та його спільнота (1856 – 1886) / Ярослав Грицак. – К. : Критика, 2006. – 631 с.

7. Франко І. Мойсей (поема): збір. творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1986. – Т. 5. – С. 201-264.

8. Кульчицкий В. С. Иван Франко об Австрийской конституции 1867 г. / В. Кульчицкий // Правоведение. – 1971. – № 6. – С. 76.

9. Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя) / О. І. Салтовський. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – 396 с.

10. Салтовський О.І. Проблема державно-політичної самостійності української нації в політичній концепції І.Франка /О.І.Салтовський // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2003. – Вип. 51. – С. 150-154.

11. Салтовський О.І. Геополітичні сюжети в українській політичній думці (перша половина ХХ ст.) / О.І.Салтовський // Політична думка. – 1996. – № 1. – С. 86-92.

12. Макаровський І. Ідеологія І. Франка: філософсько-політологічний етюд (До 140-річчя від дня народження письменника) / І. Макаровський. – Івано-Франківськ : Облдрук, 1995. – 25 с.

13. Франко І. Збір. творів: у 50 т. / І. Франко // – Т.44, кн. 2. – К.: Наукова думка, 1985. – 768 с.

14. Франко І. Збір. творів: у 50 т. / І. Франко // – Т.3. – К.: Наукова думка, 1986. – С. 282.

References

1. Maidanevych N. V. Pravovi pohliady Ivana Franka / N. V. Maidanevych // Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia „Komunikatyvnyi dyskurs: naukova retseptsiia i stratehii doslidzhennia”, prysviachena 160-richchiu vid dnia narodzhennia Ivana Franka: zb. materialiv Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf., Kyiv, 08-09 kvitnia 2016 r. – K.: Milenium, 2016. – S. 246-247.

2. Shynkaruk V.D. Rol zasobiv vyrazhennia emotsiino-otsinnoho znachennia u movnii tkanyni povisti I. Franka „Zakhar Berkut” / V.D.Shynkaruk // Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy / Seriiia “Filolohichni nauky”. – K.: Milenium, 2016. – Vyp. 245. – S. 8-15.

3. Franko I. Pro pratsiu : zibr. tvoriv : u 50 t. / I. Franko. – K., 1986. – Т. 44, кн. 1. – S. 66-78.

4. Shynkaruk L.V. Pohliady Ivana Franka na rozvytok ukrainskoi ekonomichnoi dumky zakhidnoukrainskykh zemel ostannoii tretyny KhIKh – pershoi tretyny KhKh st. / L. V. Shynkaruk // Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy / Seriiia “Filolohichni nauky”. – K.: Milenium, 2016. – Vyp. 245. – S.138-146.

5. Lutsiv L. Ivan Franko – borets / Luka Lutsiv. – Niu-York – Dzher Syti, 1968. – 653 s.

6. Hrytsak Ya. Prorok u svoii vitchezni: Franko ta yoho spilnota (1856 – 1886) / Yaroslav Hrytsak. – K. : Krytyka, 2006. – 631 s.

7. Franko I. Moisei: zibr. tvoriv : u 50 t. / I. Franko. – K., 1986. – Т. 5. – S. 201-264.

8. Kulchytskyi V. S. Yvan Franko ob Avstryiskoi konstytutsyy 1867 h. / V. Kulchytskyi // Pravovedenye. – 1971. – № 6. – S. 76.
9. Saltovskyi O. I. Kontseptsii ukrainskoi derzhavnosti v istorii vitcheznianoi politychnoi dumky (vid vytokiv do pochatku KhKh storichchia) / O. I. Saltovskyi. – K.: Vyd. PARAPAN, 2002. – 396 s.
10. Saltovskyi O.I. Problema derzhavno-politychnoi samostiinosti ukrainskoi natsii v politychnii kontseptsii I.Franka /O.I.Saltovskyi // Visnyk Kyivskoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filosofiia. Politolohiia. – 2003. – Vyp. 51. – S. 150-154.
11. Saltovskyi O.I. Neopolitychni suzhety v ukrainskii politychnii dumtsi (persha polovyna KhKh st.) / O.I.Saltovskyi // Politychna dumka. – 1996. – № 1. – S. 86-92.
12. Makarovskiy I. Ideolohiia I. Franka: filofsko-politolohichniy etiud (Do 140-richchia vid dnia narodzhennia pysmennyka) / I. Makarovskiy. – Ivano-Frankivsk : Obldruk, 1995. – 25 s.
13. Franko I. Zibr. tvoriv: u 50 t. / I. Franko // – T.44, kn. 2. – K.: Naukova dumka, 1985. – 768 s.
14. Franko I. Zibr. tvoriv: u 50 t. / I. Franko // – T.3. – K.: Naukova dumka, 1986. – S. 282.

ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА В ТЕОРЕТИКО-ПОЛИТИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ ИВАНА ФРАНКО

А. В. Шынкарук

***Аннотация.** В статье проанализированы взгляды Ивана Франко относительно украинской государственности и отражены государственно-созидательные идеи во второй половине XIX- в начале XX века относительно конституции и законодательства Австро-Венгерской империи, относительно закономерностей исторического развития права и государства, соотношения права, политики и государственной идеологии, возможны направления влияния права на общественное развитие, соотношение права и закона.*

***Ключевые слова:** Иван Франко, правовые взгляды Большого Каменяра, государство, право, украинская государственность, политика, государственная идеология.*

PROBLEMS OF STATE AND LAW IN THEORETICAL AND POLITICAL WORKS OF IVAN FRANKO

O. V. Shynkaruk

***Abstract.** Ivan Franko's views on Ukrainian statehood and his ideas in the second half of XIX – early XX century in relation to the constitution and laws of the Austro-Hungarian Empire, on the historical development of law and the state, correlation of law, politics and state ideology, possible directions of the impact of law on social development, correlation of right and law have been analyzed and highlighted in the article.*

Legal views of Franko were far ahead of his time, and the thoughts he laid out in the second half of XIX – early XX century are relevant for the modern Ukrainian state.

Studies of state and law issues have some century tradition as their first scientific works were certified in the "The Sermon on Law and Grace" by Hilarion and "Primary Chronicle".

Franko's views on issues of state and public-political independence of the Ukrainian nation have been investigated by O. Saltovski. However, scientific works on Ivan Franko's ideas in Ukraine are not enough, so there is need for a detailed analysis of the Great Kamenyar's works.

Ivan Franco was not only a poet, literary critic, folklorist, a philosopher, but a man who has made a significant contribution to the development of such sciences as law, political science and public construction.

Ivan Franko was not an expert in the area of jurisprudence, but he showed the interest to the law while studying at the Philosophical Faculty of Lviv University, as well as being active in the student social and political activity that has led the writer to the various kinds of legal issues solving.

The issues of law, the state and individual have been reflected in his works "Formal and real nationalism", "What the progress is", "On socialism", "Science and its relations with the working class" and others.

Ivan Franko was a categorical opponent to the absolute monarchy and believed that man sought happiness for centuries, and to achieve this, in his opinion, it was necessary to change the social system – the monarchy, where not only works, but also everyone's desire was oppressed by a "machine of dark kingdom". He also condemned the state where the exploitation of man was prevailing and believed that the new mode of society was possible by a means of national revolution, by which he meant a number of cultural, scientific and political factors that would change all the basics and preliminary concepts and guide the development of nation into other direction.

Ivan Franko paid attention to the historical development of law and the state, correlation of law and economics, politics and state ideology, possible areas of law impact on social development, correlation of law, personal rights and freedoms dependence on the real social guarantees provided by the state.

For the Great Kamenyar the idea of Ukrainian statehood was crucial as the inclusion of Ukrainian lands in Poland and the Grand Duchy of Lithuania was accompanied by the strengthening of the Ukrainian society splitting.

The theoretical decision on the need for the existence of the Ukrainian state, forms of organization, ways and means of its building was correlated together with the position of scholars who formed the corresponding concepts.

Franko's legal views were formed under the influence of revolutionary changes that have occurred in Europe in the XIX century. The social ideal of Ivan Franko most clearly reflects the depth of his vision, understanding the regularity of the historical development. A lot of Ivan Franko's ideas on the right and law, criminal justice and legality were formed under the influence of socialist ideas or coincided with them.

Ivan Franko came through the evolution of views from the Ukraine's capture by the socialist ideals to the realization of the threat for the nation's future attempts to give up their own state in favor of "global ideals". The task of creating the independent Ukrainian state Ivan Franko attributed "beyond possible" for his contemporaries.

To increase political and legal consciousness of people Ivan Franko thought that it was possible to use the implementing law, which would facilitate the understanding of the need for democratic change in society and offered to seek the legislative implementation of direct and equal industrial rights that would enable to expand the circle of voters on the first stage, while on the second – to seize the political power in the country. Ivan Franko was a supporter of the idea that political institutions, politics and law have arisen from the economic relations that prevail in society and stated that civil law and criminal to some extent were based on the existing social order.

The works of Ivan Franko contain the state and legal views and present the theory of the Ukrainian national idea, highlight the social and economic processes that took place in the XIX – XX centuries in Galicia, which was oppressed by the Austro-Hungarian monarchy, the Polish landowners and capitalists.

The evolution of views on the state, appealing to the humanistic nature of law is extremely relevant today and it has not lost its importance and significance. Ivan Franko dedicated all his life to the struggle for the Ukrainian people and for his statehood. In the personality of the Great Kamenyar the Ukrainian nation gained a genius who is a model example for the Ukrainians, because at the present time the Ukrainian heroes continue to fight for the sovereignty and territorial integrity of our country, giving their lives for Ukraine.

Keywords: *Ivan Franko, legal views of the Great Kamenyar, state, law, Ukrainian statehood, politics, state ideology.*

УДК 373.5.035.461:37

АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА «СОЦІАЛЬНА ЗРІЛІСТЬ» В ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ

М. С. ШКОЛЬНА, аспірант кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: mazila060192@ukr.net

Анотація. У статті розглядається зміст феномена «соціальна зрілість» у філософії, соціології, психології, педагогіці. Визначено, що філософські та соціологічні дослідження пов'язують соціальну зрілість із становленням особистості, засвоєнням особистістю та соціальними групами соціальних, моральних норм. Вітчизняні психологічні теорії розглядають феномен «соціальна зрілість» з точки зору значущості до суспільства. У західних психологічних теоріях поняття «соціальна зрілість» розглядається як результат індивідуального самовизначення. Педагогічні дослідження розглядають феномен «соціальна зрілість» як комплекс соціальних якостей особистості; інтегровану властивість особистості, що виявляється у сформованості соціальних настановлень, спрямованих на свідому реалізацію суспільних норм і цінностей.

Ключові слова: *соціальна зрілість, соціальне дорослішання, соціальні якості, самовизначення, соціальний розвиток.*

Актуальність (Introduction). Загострення політичних, соціальних, економічних суперечностей зумовлює падіння моралі, криміналізацію суспільних відносин. За таких обставин особливої актуальності набуває проблема виховання в молодого покоління соціальної зрілості – інтегративної характеристики особистості, для якої характерними є: розвинуте почуття відповідальності; потреба в піклуванні про інших людей; здатність до активної участі в житті суспільства; ефективне використання своїх знань та здібностей; оволодіння сукупністю основних соціальних ролей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Осмислення проблеми соціальної зрілості знайшло відображення у працях філософів (Л. Буєвої, Ю. Бардіна, О. Гундар, Л. Растової, Т. Старченка, І. Пустельник, М. Черниш та інших), соціологів (І. Половинки, Л. Сохань, О. Харчева, В. Ядова та інших), психологів (Г. Александрової, І. Беха, С. Поліщук, Є. Слободського, Д. Фельдштейна та інших). Проблема виховання соціальної зрілості розглядається в працях вчених-педагогів (С. Вершловського, О. Каменевої, Л. Канішевської, А. Мальчукової, О. Михайлова, А. Позднякова, В. Радула та інших).

Мета (Purpose) статті – проаналізувати зміст феномена «соціальна зрілість» в гуманітарних науках.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація.